

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

การดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 144 เป็นมาตรการอันหนึ่งที่มีความสำคัญต่อกระบวนการพิจารณาความแพ่งในด้านที่จะเอื้ออำนวยความเป็นธรรมในการระงับข้อพิพาทแห่งคดีรวมทั้งอำนวยความสะดวกรวดเร็วในการดำเนินคดีและส่งผลถึงหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษาที่ประสงค์ให้คู่ความและบุคคลทั่วไปมีความศรัทธาต่อรัฐที่อำนวยการบังคับคดีอย่างได้ผล และมีประสิทธิภาพเป็นที่ยอมรับบังคับได้ ซึ่งหลักทั่วไปในการห้ามดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำนี้มาจากหลักใหญ่ในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ในผลแห่งคำพิพากษา (Res Judicata) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 145 กล่าวคือเมื่อมีคำพิพากษายุติแล้วคำพิพากษานั้นย่อมมีความศักดิ์สิทธิ์และสามารถผูกพันผู้ใช้กฎหมายให้ยอมรับผลแห่งคำพิพากษาลงจนบังคับคดีได้ โดยมีหลักของการห้ามกระทำซ้ำตามมาตรา 144 เป็นบทจำเพาะลงในส่วนของการห้ามดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำในบางกรณีเท่านั้นและมีบทบัญญัติที่ใกล้เคียงกันคือมาตรา 148 (ฟ้องซ้ำ) และ 173 (ฟ้องซ้อน)

เมื่อกระบวนการพิจารณาใดที่ศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดแล้วก็ไม่ควรที่จะให้มีการกระทำซ้ำซ้อนในเรื่องเดียวกันนั้นอีก (เว้นแต่จะเป็นกรณีเข้าข้อยกเว้นของกฎหมาย) เพราะจะเป็นการทำให้คดีที่ขึ้นสู่ศาลมีปริมาณสูง

ในลักษณะที่เป็นคดีรกรงรกรศาลทำให้การพิจารณาคดีของศาลเป็นไปโดยล่าช้า ส่งผลเสียหายแก่ทั้งคู่ความและศาล ก่อให้เกิดความสับสนเปลี่ยนแปลงในการดำเนิน กระบวนพิจารณาคดีซึ่งเป็นความสูญเปล่าทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่งจึงเป็นเรื่องที่จะต้องหาจุดยุติร่วมกันของผู้ใช้กฎหมายทั้ง 3 ฝ่าย (คือฝ่ายโจทก์ จำเลย และศาล)

แม้กระบวนพิจารณาความแพ่งในเรื่องการห้ามดำเนินกระบวนพิจารณา ข้ำจะมีความสำคัญดังที่ได้กล่าวมา แต่ก็เห็นได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวเป็นแม่บทใหญ่ เพียงมาตราเดียว คือ

มาตรา 144 บัญญัติว่า เมื่อศาลใดมีคำพิพากษา หรือคำสั่ง วินิจฉัยชี้ขาดคดีหรือในประเด็นข้อใดแห่งคดีแล้ว ห้ามมิให้ดำเนิน กระบวนพิจารณาในศาลนั้น อันเกี่ยวกับคดีหรือประเด็นที่ได้วินิจฉัยชี้ ขาดแล้ว เว้นแต่กรณีจะอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมาย นี้ว่าด้วย

(1) การแก้ไขข้อผิดพลาดเล็กน้อยหรือข้อผิดพลาดเล็กน้อยอื่น ๆ

ตามมาตรา 143

(2) การพิจารณาใหม่แห่งคดีซึ่งได้พิจารณาและชี้ขาดตัดสินไป ฝ่ายเดียว ตามมาตรา 209 และคดีที่เอกสารได้สูญหายหรือบุบสลาย ตามมาตรา 53

(3) การยื่น การยอมรับ หรือไม่ยอมรับ ซึ่งอุทธรณ์หรือฎีกา ตามมาตรา 229 และ 247 และการดำเนินวิธีบังคับชั่วคราวใน ระหว่างการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกา ตามมาตรา 254 วรรคสุดท้าย

(4) การที่ศาลฎีกาหรือศาลอุทธรณ์ส่งคดีคืนไปยังศาลล่างที่ได้พิจารณา หรือชี้ขาดตัดสินคดีนั้น เพื่อให้พิพากษาใหม่หรือพิจารณาและพิพากษาใหม่ตามมาตรา 243

(5) การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งตามมาตรา 302

ทั้งนี้ไม่เป็นการตัดสิทธิในอันที่จะบังคับตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 16 และ 40 ว่าด้วยการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยศาลอื่นแต่ตั้ง

จากบทบัญญัติในมาตรานี้ อาจก่อให้เกิดปัญหาในการตีความว่าบทบัญญัตินี้ดังกล่าวจะมีความหมายครอบคลุมขอบเขตกว้างขวางเพียงใด เพราะบัญญัติด้วยข้อความสั้น ๆ และมีข้อยกเว้นไว้หลายประการด้วยกัน แม้แต่คำว่า "การห้ามดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำ" ก็เป็นเพียงคำที่เรียกกันในหมู่นักกฎหมายเท่านั้น หากใช้ถ้อยคำกฎหมายอันมีบทนิยามศัพท์ของคำดังกล่าวไว้ และการดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำในทางแพ่งซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 144 นั้น คำว่าห้ามมิให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำในศาลนั้นเท่านั้น จะถือว่าเป็นช่องว่างของกฎหมายอันทำให้คู่ความสามารถนำคดีนั้นไปดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลอื่นได้หรือไม่ และหลักตามมาตรา 144 จะใช้กับคำร้องคำขอปลิกย่อยหรือไม่ หรือจะใช้กับประเด็นข้อพิพาทเท่านั้น เช่น คำร้องขอขยายระยะเวลา ศาลยกคำร้องแล้วมาขออีกโดยอ้างเหตุเดิมจะถือว่าเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำหรือไม่ และหากเป็นกรณีที่ผู้ร้องจงใจประวิงคดีหรือดำเนินคดีในทางก่อความรำคาญ (Vexation) โดยการยื่นคำร้องซ้ำแล้วซ้ำอีกจะใช้มาตราทางกฎหมายอย่างไรจึงจะเหมาะสม โดยจะศึกษาแนวทางของกฎหมายต่างประเทศเทียบเคียงด้วย

นอกจากนี้ยังมีปัญหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและเห็นว่าควรศึกษาวิเคราะห์ในเรื่องการห้ามดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำก็คือ

- (1) แนวความคิดของการห้ามดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำมาจากแนวความคิดใด ทำไมต้องมีหลักกฎหมายในเรื่องนี้และหลักนี้มีความเหมาะสมเพียงใดหรือไม่
- (2) หลักกฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 145, 144, 148 นั้น มีความสัมพันธ์กันเช่นไร ถ้ามีความเชื่อมโยงกันแล้วการรวบรวมข้อยกเว้นที่อาจรวมกันได้ไว้ในมาตราเดียวกันน่าจะสะดวกแก่ผู้ใช้กฎหมายมากขึ้นหรือไม่
- (3) คำพิพากษาของศาลต่างประเทศจะให้ผลเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำหรือไม่อย่างไร
- (4) จะนำการดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำไปใช้ในคดีอาญาได้เพียงใด

การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาเรื่องการดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำตลอดจนหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้นน่าจะส่งผลให้สามารถนำบทบัญญัติในเรื่องนี้มาบังคับใช้ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแพ่ง ให้ดำเนินไปโดยมีประสิทธิภาพ สะดวกรวดเร็ว และเป็นธรรมยิ่งขึ้นสืบไป

1.2 วัตถุประสงค์และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย

- 1) เพื่อให้ทราบถึงหลักเกณฑ์ แนวความคิดและทฤษฎีพื้นฐานของการห้ามมิให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำ
- 2) เพื่อเสนอปัญหาที่เกิดขึ้น และที่อาจจะเกิดจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำ

3) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบหลักเกณฑ์การดำเนินกระบวนการพิจารณาชี้
วิเคราะห์ และรวบรวมคำพิพากษาของศาล เพื่อหาแนวทางแก้ไขความไม่
ชัดเจนของบทบัญญัติตลอดจนช่องว่างของกฎหมายอันจะก่อให้เกิดปัญหาในการ
บังคับใช้กฎหมายและการตีความ

4) เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้เหมาะสมบรรลุต่อ
เจตจำนงในการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องนี้ยิ่งขึ้น และเป็นข้อมูลที่น่านำไป
ศึกษาค้นคว้าวิจัยในเรื่องที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องต่อไป

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นการศึกษาวิจัยหลักเกณฑ์แนว
ความคิดและเจตนารมณ์เกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งที่มีลักษณะของตน
เองโดยเฉพาะในเรื่องการห้ามมิให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาชี้ โดยจะศึกษาเทียบ
เคียงกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกันกับเรื่องนี้
เท่านั้น และจะได้ศึกษาในเรื่องที่มาการใช้ ตลอดจนการตีความกฎหมายวิธีพิจารณา
ความแพ่งในเรื่องการห้ามมิให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาชี้ เพื่อให้เห็นปัญหาที่เกิด
ขึ้นหรืออาจเกิดขึ้นได้ในประเทศไทย โดยศึกษาเปรียบเทียบหลักเกณฑ์และแนวความ
คิดในเรื่องดังกล่าวของต่างประเทศกับของประเทศไทย เพื่อสรุปหลักเกณฑ์และ
ปัญหา ตลอดจนเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาคriminalความแพ่งในเรื่อง
การห้ามดำเนินกระบวนการพิจารณาชี้ให้เหมาะสม รัดกุม และก่อให้เกิดความยุติธรรม
ยิ่งขึ้นไป

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการศึกษาและดำเนินการค้นคว้าวิจัยโดยอาศัยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) กล่าวคือ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวนี้ ทั้งเอกสารภาษาไทยและภาษาต่างประเทศในรูปแบบของตัวบทกฎหมาย หนังสือตำรา และบทความทางกฎหมาย ตลอดจนแนวคำพิพากษาของศาล เพื่อรวบรวมข้อมูลให้เป็นระบบและนำข้อมูลดังกล่าวมาศึกษา และวิจัยหลักเกณฑ์ทางกฎหมาย รวมทั้งแนวความคิดในเรื่องนี้ ตลอดจนวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อวางแนวทางแก้ไขต่อไป